

JAK DBAĆ O BEZPIECZEŃSTWO DZIECKA?

Jednym z podstawowych zadań, przed którymi stają rodzice i nauczyciele jest zapewnienie bezpieczeństwa i zdrowia dzieciom. Każde działanie podejmowane przez wychowawców w domu czy w szkole powinno zmierzać do wyeliminowania wszelkich zagrożeń i niebezpieczeństw. Wraz z rozwojem dziecka i jego samodzielności musimy coraz bardziej liczyć się z koniecznością wyposażania go w umiejętność przewidywania zagrożeń, unikania ich, a w momencie ich zaistnienia - w zdolność radzenia sobie z trudną sytuacją. Dzieci charakteryzuje mała sprawność w wyobrażaniu sobie skutków podejmowanych działań, silna koncentracja na zachowaniach "tu i teraz", słaba kontrola własnych emocji i duże uzależnienie od presji grup rówieśniczych. Stawia to dzieci i młodzież znacznie częściej niż dorosłych w sytuacji bezpośredniego zagrożenia zdrowia i życia. Niebezpieczeństwo to potęguje wręcz niewielkie doświadczenie życiowe i wąski zasób wypróbowanych technik radzenia sobie z różnego rodzaju problemami. Dziecko, które zdaje sobie sprawę z czyhających na nie niebezpieczeństw i które zna techniki i sposoby radzenia sobie z nimi, jest najlepiej uzbrojone. Przeświadczenie, że im mniej dziecko wie o okrucieństwach tego świata, tym bardziej jest niewinne jest z gruntu fałszywe. Ignorancja jeszcze nikomu nie wyszła na dobre. Można wyposażyć dzieci w potrzebną im wiedzę, nie niszcząc przy tym ich wrodzonej dobroduszości i wrażliwości.

Jak, więc dbać o bezpieczeństwo dziecka ?

Jak uczyć go zachowań prewencyjnych ?

Jak kształtować w nim prawidłowe nawyki ?

Okazjonalne moralizowanie i przestrzeganie najczęściej okazuje się zupełnie nieskuteczne i złudne zwłaszcza, że informacje o dramatach innych ludzi i dzieci są najczęściej odbierane jako "coś co nas nie dotyczy", "coś co dzieje się gdzieś daleko". Dzieciom na ogół znane są normy dotyczące bezpieczeństwa. Potrafią je zwerbalizować, zwłaszcza w oderwaniu od kontekstu. **Celem oddziaływań wychowawczych** powinno być uwrażliwienie dzieci na mogące dopiero zaistnieć skutki różnych niebezpiecznych sytuacji, pobudzenie ich wyobraźni, zdolności do logicznego rozumowania i antycypacji. Podstawą dbałości o własne bezpieczeństwo jest koncentracja uwagi dziecka na własnym organizmie jako wartości. Tylko wtedy, gdy świadomość biologiczna i zdrowotna dziecka zostanie pogłębiona, możemy liczyć na to, że będzie ono wykorzystywać wiedzę i wyobraźnię do ochrony swojego zdrowia i życia.

Bezpieczeństwo często zależy od poczucia zdrowej więzi z grupą, adekwatnej samooceny oraz stanowczej odmowy w sytuacji presji ze strony innych ludzi. Wysoka, adekwatna samoocena i trafne postrzeganie swoich kompetencji stanowią podstawę dobrego funkcjonowania w grupie i umiejętności rozwiązywania sytuacji trudnych w sposób racjonalny, nie zagrażający własnemu zdrowiu i życiu. Zaangażowanie, które towarzyszy zabawie hamuje na ogół zdolność do racjonalnego oceniania jej warunków.

Ważne jest uświadomienie dzieciom bezpiecznych i niebezpiecznych miejsc i sposobów zabawy. Każdego roku setki dzieci ginie, zostaje okaleczonych lub w najlepszym wypadku narażonych na długotrwały pobyt w szpitalu wskutek wypadków na drogach. Większości tych

zdarzeń można by uniknąć. Celowe staje się wdrażanie uczniów do bezpiecznych zachowań związanych z ruchem na drogach. Od najwcześniejszych lat dorośli stanowią dla dzieci znaczący autorytet. Nie ujawniamy krytycznych nastawień, jakie sami żyjemy do niektórych osób, aby nie osłabiać wiary w dobre cechy ludzi dorosłych i zaufanie do nich. Przekonanie o doskonałości ludzi dorosłych stanowi jednak źródło realnego zagrożenia w sytuacjach, gdy dziecko zetknie się z kimś o złych zamiarach. Zagrożenia takie stają się współcześnie coraz powszechniejsze ze względu na zmniejszającą się kontrolę środowisk lokalnych i rodziny oraz upowszechnianiu się, między innymi przez środki masowego przekazu, wzorów agresywnych zachowań. Wiele dzieci poddaje się zachętom lub naciskom osoby obcej ufnie lub w poczuciu bezradności. Należy uświadomić dziecku, że pewne z pozoru niewinne sytuacje wymagają od niego stanowczych zachowań lub ucieczki. Musi ono wiedzieć, że w sytuacji niepewności co do intencji osoby obcej lub osamotnienia dopuszczalne jest uciekanie się do niewinnych kłamstw. Prawdopodobność jest wartością, ale dziecko nie ma obowiązku ujawniać wszystkiego wobec osób, które nie są mu najbliższe. Kształtowanie świadomości mogących nastąpić zagrożeń i uczenie sposobów radzenia sobie z trudnymi sytuacjami powinno opierać się na szukaniu zdrowych, satysfakcjonujących kontaktów z innymi ludźmi tak w sferze głębokich więzi, jak też w sytuacjach przejściowych, ale bardzo znaczących, jak np. sytuacje zagrożenia zdrowia lub życia. Rodzice i wychowawcy wskazują dzieciom na potrzebę szukania pomocy innych ludzi w sytuacjach oczywistych zagrożeń takich jak: pożar, włamanie, wypadek drogowy. Z różnych względów pomijają kwestie sposobów szukania pomocy zaufanych osób w przypadku wywierania na dzieci presji przez grupy rówieśnicze, ludzi dorosłych lub grup społecznych uzależniających od siebie swoich członków. W ostatnich latach pojawiło się i nasila się niebezpieczeństwo uzależnień psychicznych. Dotyczyć one mogą popadania w nałogi, ale także kontaktów z mass mediami i komputerami. Nauczyciele i rodzice zdają sobie najczęściej sprawę z tego, że wielogodzinne przesiadywanie przed ekranem telewizora lub monitorem komputera ma negatywny wpływ na wzrok, narząd ruchu, a w wypadku programów epatujących agresją, na życie emocjonalne dzieci. Ostatnio też dużo się mówi o skrajnie patogennym wpływie filmów zawierających sceny brutalnych mordów. Z drugiej strony nikogo specjalnie nie niepokoi oddziaływanie reklam telewizyjnych, w które dzieci wpatrują się jak w hipnotycznym transie (nie słysząc nawet co się do nich mówi), ani też fascynacja dynamicznymi filmami animowanymi typu "zabili go i uciekł". Nie martwią zbyt wiele rozgorączkowane gracze gier komputerowych korzystający ze swojego zapasu dodatkowego życia. Tymczasem skutki tego rodzaju oddziaływań są głębokie i niepokojące, tym bardziej, że mówimy o działaniu częstym, długotrwałym i pełnym ekspresji. Niebezpieczeństwo tej oferty kulturowej tkwi w:

- propagowaniu "kultu mocy" i "logiki skutecznościowej". Podstawowym walorem bohatera jest bycie skutecznym np. w dośnięciu kogoś i zabiciu.
- prezentowanie "swobodnej odwracalności zdarzeń". Śmierć nie jest czymś nieodwracalnym i ostatecznym.
- wdrażanie w "kulturę uzależnień". Co powinniśmy myśleć, czego pragnąć, co lubić mówią nam specjaliści, poradniki, reklamy.
- prezentowanie w programach i filmach dla dzieci "wypaczonego modelu komunikowania się" między ludźmi opartego na złośliwościach, szyderstwie, ironicznych wypowiedziach nie wprost.

UCZMY DZIECKO POSTĘPOWANIA W RAZIE ZAGROŻENIA ZDROWIA I ŻYCIA

Co mogą zrobić rodzice ? :

1. Zachęcać swoje dziecko do wyrażania uczuć - zapobiegnie to zbagatelizowaniu prawdziwego problemu. Nie należy umniejszać ważności odczuć dziecka ani zaprzeczać realności sytuacji.
2. Uświadomić dziecku, że rodzice wszystko rozumieją i zawsze swojemu dziecku pomogą - dziecko powinno mieć pewność bezwarunkowego poparcia swoich rodziców.
3. Rozmawiać z dzieckiem o jego prawie do bezpieczeństwa i o sposobach przeciwdziałania jego łamaniu - dziecko musi protestować i szukać pomocy gdy ktoś chce zabrać mu jego prawa, a rodzice będą zawsze po jego stronie.
4. Rozmawiać w "złym" i dobrym dotykaniu, wyjaśnić różnice - dziecko powinno mieć zaufanie do własnych odczuć np. ma prawo odmówić niemiłych mu całusów czy przytulań, może odmówić prośbom, które wprawiają je w zakłopotanie i nie jest to niegrzeczność (zasady dobrego wychowania nie mogą narzucać dziecku zachowań niosących potencjalne niebezpieczeństwo) .
5. Nauczyć dziecko jak mówić "nie" - wyjaśnić, że nie ma obowiązku posłuszeństwa wobec wszystkich dorosłych, jeżeli czuje się zagrożone ma prawo powiedzieć "nie" każdemu dorosłemu. Lepiej sprawić komuś przykrość niż ryzykować własne bezpieczeństwo.
6. Wy tłumaczyć dziecku, że jego ciało jest jego wyłączną własnością - dziecko ma prawo decydować, co się dzieje z jego ciałem.
7. Wy tłumaczyć dziecku różnicę między groźnymi i niegroźnymi tajemnicami - absolutnie nikt nie ma prawa żądać dochowania tajemnicy, która ma jakikolwiek związek z dotykiem, dziecko w takiej sytuacji powinno jak najprędzej powiedzieć o tym dorosłemu, do którego ma największe zaufanie.
8. Uświadomić dziecku, że nie wolno straszyć napastnika - dziecko mówiące napastnikowi, że o wszystkim powie rodzicom znajduje się w ogromnym niebezpieczeństwie; powinno jak najszybciej uciec i opowiedzieć o wszystkim, kiedy znajdzie się w bezpiecznym miejscu.
9. Nauczyć dziecko odróżniać prezent od przekupstwa - prezenty daje się w dobrej wierze, bez dodatkowych oczekiwań wobec obdarowanego; osoba przekupująca w zamian za prezent będzie żądała od dziecka czegoś, czego ono zrobić nie chce.
10. Wy tłumaczyć, że niektórzy dorośli, i to zarówno tacy, których zna, jak i całkiem obcy, mogą podstępem skłonić je do uczynienia czegoś, czego ono nie chce – na propozycje obdarowania słodyczami, pieniędzmi, prezentami, zabrania dziecka do kina czy zoo dziecko musi odpowiedzieć, że musi się zapytać mamy lub taty.

11. „Testować” wiedzę dziecka o świecie w zabawie uczącej dziecko zasad bezpieczeństwa

„Co by było, gdyby.....”

Przykładowe tematy zabaw:

- a). zobaczyłeś wypadek drogowy.
 - b). nie wiesz, jak trafić
 - c). ktoś obcy chce z tobą rozmawiać, kiedy jesteś sam,
 - d). poszedłeś do sklepu po chleb, ale go zabrakło,
 - e). jesteś w domu sam i ktoś puka do drzwi (nie wolno zostawiać dzieci samych w domu, ale muszą wiedzieć, jak się zachować, gdyby wyjątkowo w takiej sytuacji się znalazły. Dziecko może wymyślić też kilka pytań dla rodzica.
12. Pozwolić dziecku na łamanie zasad w sytuacji zagrożenia – dziecko powinno wiedzieć, że kiedy grozi mu niebezpieczeństwo, wolno mu użyć wszelkich sposobów (nawet tych surowo zabronionych w normalnych warunkach) w celu ratowania zdrowia i życia. Może krzyczeć, uciekać, gryźć, kopać, kłamać czy nawet zbić szybę. Celem jego wszystkich zachowań ma być ucieczka i szukanie pomocy u kogoś dorosłego.

Opracowała: mgr Beata Kaźmierczak